

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZEW.422.17.2018.AB

Warszawa, 31 sierpnia 2018 roku

Zalecenia Rzecznika Praw Dziecka w zakresie rozwiązań systemowych usprawniających kształcenie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

W związku z dużą liczbą skarg kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka dotyczących trudnej sytuacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Rzecznik powołał 16 stycznia 2018 roku *Zespół ds. Wypracowania Zaleceń do Pracy z Uczniami ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi* w składzie:

1. **Małgorzata Gorący** – prezes Stowarzyszenia „Ostoja” na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami
2. **dr Agnieszka Kossowska** – matka dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, autorka książki „Duże sprawy w małych głowach”, ambasadorka Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami;
3. **dr hab. Agnieszka Lewicka-Zelent** – profesor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej;
4. **dr Joanna Ławicka** – prezes Zarządu Fundacji Prodeste;
5. **Sylwia Mądra** – matka dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, współorganizatorka projektu „Chcemy całego życia”;
6. **Agnieszka Niedźwiedzka** – ekspertka w projekcie Wszystko jasne, realizowanym przez Stowarzyszenie Nie-Grzeczne Dzieci;
7. **dr Aleksandra Piotrowska** – psycholog rozwojowy i wychowawczy, Społeczny Doradca Rzecznika Praw Dziecka;

8. **Jolanta Różycka** – główny specjalista w Zespole ds. Edukacji i Wychowania Biura Rzecznika Praw Dziecka;
9. **Beata Sobocińska** – dyrektor Zespołu ds. Edukacji i Wychowania Biura Rzecznika Praw Dziecka;
10. **Małgorzata Wokacz-Zaborowska** – matka dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
11. **Dorota Zawadzka** - psycholog rozwojowy, Społeczny Doradca Rzecznika Praw Dziecka;
12. **Daria Bielenin-Palęcka** – p.o. dyrektora Działu Komunikacji Społecznej Biura Rzecznika Praw Dziecka;
13. **Arletta Wiśniowska-Stepnowska** – referent w Dziale Komunikacji Społecznej Biura Rzecznika Praw Dziecka.

Na podstawie doświadczeń i wiedzy członków tego *Zespołu*, a także przygotowanego na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka raportu z sondażu opinii rodziców, nauczycieli i dyrektorów szkół pn. *Zaspokajanie potrzeb i respektowanie praw uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) w ogólnodostępnej szkole podstawowej*, opracowanego przez dr hab. prof. UMCS Agnieszkę Lewicką-Zelent we współpracy z dr Dorotą Chimicz, *Zespół* rekomenduje podjęcie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej następujących działań:

1. Bardzo pilne przeprowadzenie audytu na reprezentatywnej próbie poradni psychologiczno-pedagogicznych w zakresie zgodności wydawanych zaleceń z obowiązującymi przepisami Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578), dotyczących organizowania indywidualnych zajęć edukacyjnych na terenie szkoły, w celu jak najszybszego zagwarantowania uczniom w roku szkolnym 2018/2019 tej formy nauczania.
2. Pilne doprecyzowanie uregulowań ww. rozporządzenia w taki sposób, aby nie pozostawiały samorządom, dyrektorom szkół i poradniom psychologiczno-pedagogicznym żadnych wątpliwości co do podstaw prawnych organizacji zajęć indywidualnych w szkole oraz ich wymiaru godzinowego.

3. Poprawę skuteczności systemu nadzoru pedagogicznego kuratorów oświaty nad realizacją zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych, zawartych w orzeczeniach i opiniach dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, także w zakresie współpracy z rodzicami na każdym etapie realizacji zaleceń z orzeczenia (informowanie o formach realizacji, efektach, ewaluacji, uwzględnianie uwag i propozycji rodziców, udzielanie im niezbędnego wsparcia oraz przedstawianie pełnej i obiektywnej informacji dot. możliwości edukacyjnych dla dzieci ze SPE przez osobę koordynującą IPET dziecka). Realizacja zaleceń z orzeczenia powinna być traktowana jako element całego systemu wsparcia dla ucznia, współtworzonego przez szkołę, rodziców i inne instytucje (poradnie psychologiczno-pedagogiczne, inne poradnie, ośrodki terapii itd.). Analizie kuratora oświaty powinna zostać poddana jakość współpracy wszystkich podmiotów udzielających dziecku wsparcia.
4. Poprawę systemu kontroli pracy poradni psychologiczno-pedagogicznych w zakresie wydawanych zaleceń dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i ukierunkowanie tego nadzoru na indywidualne podejście do każdego dziecka w celu wyeliminowania rutynowego kopiowania dokumentów dzieci z podobną diagnozą/problemami.
5. Zmianę sposobu finansowania specjalnych potrzeb edukacyjnych – stworzenie systemu dotowania placówek oświatowych poprzez dotacje celowe, przekazywane bezpośrednio do szkół. Aktualnie obowiązujące w tym zakresie przepisy dyskryminują placówki publiczne, nie zapewniając im swobody w organizacji pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
6. Wzmocnienie i podniesienie jakości pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez sukcesywne zwiększanie obowiązkowej liczby specjalistów w szkołach, tak aby w efekcie w każdej placówce prowadziło zajęcia minimum 3 specjalistów (pedagog, psycholog, logopeda) na każdym 100 uczniów.
7. Stworzenie obowiązkowego i dostępnego pod względem związanych z nim kosztów systemu szkoleń dla nauczycieli z zakresu doskonalenia umiejętności w pracy z uczniami ze SPE, w szczególności w przypadku trudnych zachowań dzieci oraz wprowadzenie obowiązku weryfikacji ww. wiedzy podczas procedury podnoszenia stopnia awansu zawodowego nauczycieli.
8. Określenie wymagań wobec każdej szkoły publicznej (w tym ponadpodstawowej/ponadgimnazjalnej) niezbędnych do realizacji edukacji

włączającej (np. windy, podjazdy, węzeł sanitarny, odpowiednie wyposażenie gabinetów specjalistycznych, wprowadzanie alternatywnych i wspomagających metod komunikacji – AAC, dostosowanie do potrzeb i możliwości uczniów ze SPE pomieszczeń do zajęć indywidualnych i w małych grupach, pomieszczeń do wyciszenia, świetlic, bibliotek i stołówek, organizacji przerw śródlekcyjnych, ograniczenie poziomu hałasu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na wyciszenie dzwonek).

9. Wprowadzenie obowiązku zamieszczania przez jednostki systemu oświaty informacji w Biuletynie Informacji Publicznej wskazujących na ich możliwości w zakresie edukacji włączającej (zakres dostosowania architektonicznego, specjalistyczne gabinety z opisem ich wyposażenia oraz wykaz zatrudnionych specjalistów wraz z wymiarem ich czasu pracy). Powyższe dane powinny być również dostępne na stronach samorządów lokalnych i kuratorów oświaty.
10. Wprowadzenie obowiązku podejmowania regularnych działań informacyjno-edukacyjnych na temat edukacji włączającej dla wszystkich członków społeczności szkolnej, dedykowanych osobno nauczycielom, pracownikom niepedagogicznym, rodzicom, uczniom, a także realnego włączania dzieci ze SPE w życie szkoły, z uwzględnieniem tych objętych nauczaniem indywidualnym, odpowiednio do ich indywidualnych potrzeb i predyspozycji, a także zapewnienie w praktyce równego dostępu dla wszystkich dzieci w szkole do różnych form aktywności i prowadzenie aktywnych działań integrujących klasę i społeczność szkolną.
11. Monitorowanie i poprawa efektywności przeciwdziałania przemocy fizycznej i psychicznej na terenie szkoły. Wprowadzenie obowiązku tworzenia i realizowania programów informacyjno-profilaktycznych oraz procedur kryzysowych, uwzględniających specyfikę problemów uczniów ze SPE.
12. Jak najszybsze wprowadzenie do praktyki prawnej wskazań Rzecznika Praw Dziecka przedstawionych w Wystąpieniu Generalnym Rzecznika Praw Dziecka skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej 27 sierpnia 2018 roku, dotyczących problemów związanych z dowożeniem dzieci do szkół.